

Niniejszy dokument nie stanowi doręczenia w trybie art. 15 zzs⁹ ust. 2 ustawy COVID-19 (Dz.U.2021, poz. 1842)

Sygn. akt I ACa 507/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 listopada 2021 roku

Sąd Apelacyjny w Krakowie – I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Beata Kurdziel
Protokolant:	starszy sekretarz sądowy Beata Zaczyk

po rozpoznaniu w dniu 30 listopada 2021 roku w Krakowie na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa Bank (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W.

przeciwko J. K. (1) i E. K.

o zapłatę

na skutek apelacji strony powodowej od wyroku Sądu Okręgowego w Nowym Sączu z dnia 5 lutego 2020 roku, sygnatura akt I C 1077/18

1. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że eliminuje punkt II, a punktami „III, IV i V” nadaje odpowiednio oznaczenie „II, III i IV”;
2. oddala apelację w pozostałej części;
3. odstępuje od obciążania pozwanych kosztami postępowania apelacyjnego;
4. przyznaje od Skarbu Państwa-Sądu Okręgowego w Nowym Sączu na rzecz adwokata J. K. (2) kwotę 4050 zł (cztery tysiące pięćdziesiąt złotych), w tym podatek od towarów i usług, tytułem wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną pozwanej E. K. z urzędu z postępowaniu apelacyjnym;
5. przyznaje od Skarbu Państwa-Sądu Okręgowego w Nowym Sączu na rzecz adwokata E. M. kwotę 4050 zł (cztery tysiące pięćdziesiąt złotych), w tym podatek od towarów i usług, tytułem wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną pozwanemu J. K. (1) z urzędu z postępowaniu apelacyjnym.

SSA Beata Kurdziel

Sygn. akt I ACa 507/20

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Nowym Sączu wyrokiem wydanym w dniu 5 lutego 2020r. w sprawie z powództwa Banku (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. przeciwko J. K. (1) i E. K. o zapłatę, zasądził solidarnie od pozwanych na rzecz strony

powodowej kwotę 107 290,71zł z umownymi odsetkami za opóźnienie w wysokości czterokrotności stopy lombardowej NBP rocznie, nie więcej niż wysokość odsetek maksymalnych za opóźnienie, liczonymi od dnia 28 czerwca 2018 roku do dnia zapłaty (punkt I wyroku), zasądzoną kwotę rozłożył na 245 rat po 500zł miesięcznie, z czego kwota 450 zł zaliczona będzie na spłatę kapitału, a kwota 50zł na spłatę odsetek obliczonych jak w punkcie I, a ostatnie 7 rat stanowić będzie rozliczenie odsetek wcześniej naliczonych, przy czym wszystkie raty płatne będą do ostatniego dnia każdego kolejnego miesiąca począwszy od lutego 2020r., a brak zapłaty kolejnych rat w terminie spowoduje natychmiastową wymagalność należności określonej w punkcie I wyroku (punkt II), przyznał ze środków Skarbu Państwa-Sądu Okręgowego w Nowym Sączu na rzecz adwokata J. K. (2) i adwokat E. M. kwoty po 4428zł tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej każdemu z pozwanych z urzędu (punkty III i IV) oraz nie obciążył pozwanych kosztami procesu (punkt V).

Podstawą rozstrzygnięcia był ustalony przez Sąd Okręgowy następujący stan faktyczny:

Strona powodowa Bank (...) SA z siedzibą w W. zawarła w dniu 2 września 2015 roku z pozwanymi J. K. (1) i E. K. umowę pożyczki ekspresowej, której łączna kwota wynosiła 129 055,21 zł. Zgodnie z § 2 ust. 1 umowy pożyczka w zakresie całej kwoty oprocentowana była według zmiennej stopy procentowej, odsetki nie mogły jednak przekraczać odsetek maksymalnych. W dniu zawarcia pożyczki oprocentowanie wynosiło 7,50% w stosunku rocznym. Zmienna stopa bazowa była określana na podstawie stopy odniesienia WIBOR 3M (§ 4 ust. 1 umowy). Całkowity koszt pożyczki został określony na kwotę 39 971,56 zł, w tym kwotę 37.530,57 zł tytułem odsetek, kwotę 1.935, 83 zł tytułem prowizji za udzielenie pożyczki oraz kwotę 503,16 zł tytułem opłaty za prowadzenie rachunku. Pożyczka była przeznaczona na spłatę innego kredytu w kwocie 126.119,38 zł oraz jedynie kwota 1.000 zł na cele konsumpcyjne. Spłata pożyczki miała nastąpić do 11 września 2022 roku (na 7 lat). Pożyczka była spłacana przez pozwanych regularnie do września 2017 roku. Pozwani, po początkowej spłacie rat, zgodnie z umową, zaczęli zalegać z płatnościami. Pismem z dnia 10 listopada 2017 roku strona powodowa wezwała pozwanych do zapłaty przeterminowanego zadłużenia, z zastrzeżeniem, że dalsze uchybienia w płatności mogą prowadzić do wypowiedzenia umowy pożyczki. Z uwagi na brak płatności w dniu 14 grudnia 2017 roku strona powodowa wysłała do pozwanych oświadczenie z wypowiedzeniem umowy, w którym wskazała okres wypowiedzenia oraz możliwość spłaty przeterminowanego zadłużenia, co spowodowałoby powrót do warunków spłaty sprzed wypowiedzenia. W związku z brakiem zapłaty strona powodowa w dniu 14 marca 2018 roku wezwała pozwanych do zapłaty całości zadłużenia. Pismem z dnia 19 kwietnia 2018 roku pozwani zwrócili się do powoda o restrukturyzację zadłużenia. Pozwani w piśmie tym wskazali, że z przyczyn od nich niezależnych po udzieleniu pożyczki znaleźli się w trudnej sytuacji materialnej i nie są w stanie płacić rat w ustalonej umową wysokości, w związku z czym zaproponowali spłatę zadłużenia w ratach po 500 zł miesięcznie. Na tę chwilę wysokość zadłużenia opiewała na kwotę 104.393,59 zł. W piśmie z dnia 26 kwietnia 2018 roku strona powodowa odmówiła dokonania takiej restrukturyzacji wskazując, że zaproponowane warunki spłaty są nieadekwatne do charakteru i wysokości zobowiązania i nie zapewniają rozliczenia długu w czasie relatywnie niedługim w stosunku do kwoty zobowiązania, które na dzień 23 kwietnia 2018 roku wynosi 105.563,58 zł.

Pozwana E. K. po urodzeniu dziecka, w 1991 roku popadła w depresję poporodową. Od tego czasu pozwana stale przebywa w leczeniu psychiatrycznym. Co 3 miesiące wymaga konsultacji psychiatrycznej, okresowo jest też hospitalizowana. Pozwana jest na rencie. Wysokość tej renty po waloryzacji od 1 marca 2019 roku wynosi 712,75 zł. Wcześniej opiewała na kwotę około 660 zł. Stan zdrowia pozwanej się nie poprawia i choć nie zaprzecza świadomości pobrana pożyczki – nie może realnie przyczynić się do zwiększenia zasobów finansowych rodziny.

Pozwany J. K. (1) w chwili zawierania umowy pozostawał w zadłużeniu wobec różnych instytucji bankowych z tytułu zaciągniętych kredytów. Pobrana pożyczka miała być przeznaczona na spłatę tych zobowiązań. I tak, kwotę 105 385, 98 zł pozwany przeznaczył na spłatę pożyczki ekspresowej udzielonej mu również przez stronę powodową w dniu 15 września 2014 roku, a kwotę 20.757, 48 zł na spłatę umowy pożyczki z 2 czerwca 2015 roku , udzielonej pozwanym przez Spółdzielczą Kasę Oszczędnościowo – Kredytową. Pozwany w chwili zawierania umowy pożyczki z 2 września 2015 roku pracował w (...) S.A. w N., za wynagrodzeniem ok 5.000 zł. W dniu 6 grudnia 2016 roku pozwany uległ wypadkowi w drodze do pracy. Pozwany od 7 grudnia 2016 roku do 3 stycznia 2017 roku przebywał na zwolnieniu

lekarskim. Następnie pozwany wrócił do pracy, ale jego dochody uległy znacznemu obniżeniu. Obecnie wynoszą one ok 1800 zł. Pozwany nadal starał się jednak spłacać swe zadłużenia.

Pozwani mieszkają we wspólnym mieszkaniu własnościowym obciążonym hipoteką. Na życie przeznaczają kwotę 2400 zł miesięcznie. Z tego opłacają czynsz w wysokości 526 zł, pokrywają koszty zakupu leków (ok 200- 300 zł), spłacają kredyt hipoteczny. Pozwani nadal pozostają w zadłużeniu wobec 5 instytucji bankowych. Wynosi ono około 400 000 zł. W stosunku do pozwanych prowadzona jest egzekucja komornicza.

W tak ustalonym stanie faktycznym w ocenie Sądu Okręgowego powództwo zasługiwało na uwzględnienie. Wierzytelność dochodzona pozwem wynika z umowy pożyczki bankowej zawartej przez pozwanych z powodowym bankiem. Przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu (art. 69 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe, Dz.U. z 2015 r., poz. 128 t.j. ze zm.). Pozwani nie kwestionowali faktu zawarcia umowy pożyczki, powstaniu zaległości oraz wysokości zobowiązania, w związku z czym całość dochodzonej kwoty została zasądzona. Jednocześnie Sąd I instancji uwzględnił wniosek pozwanych o rozłożenie świadczenia na raty, określając miesięczną ratę na kwotę 500 zł miesięcznie, przy ustaleniu, że jest to jedyna kwota, która może zostać zapłacona po uwzględnieniu faktycznych dochodów, wieku stron, ich możliwości finansowych i zdrowotnych. Sąd Okręgowy wskazał, że przepis art. 320 k.p.c. pozwala w szczególnie uzasadnionych wypadkach, a więc szczególnie niecodziennych lub nadzwyczajnych na odroczenie wykonania wymagalnego roszczenia, jeżeli ma charakter pieniężny, przez rozłożenie go na raty. Przyjmuje się, że za zastosowaniem omawianego przepisu przemawia sytuacja, w której pozwany uznaje powództwo i podnosi, że nieuregulowanie długu jest spowodowane wyłącznie jego złą sytuacją majątkową (por. wyrok SN z dnia 9 kwietnia 2015 r., II CSK 409/14, LEX nr 1677131). W niniejszej sprawie sytuacja stron jest specyficzna. Z jednej strony pozwani, zaciągając pożyczkę z zamiarem jej przeznaczenia na spłatę innych zadłużeń winni liczyć się z tym, iż będą zobowiązani do jej spłaty. Takie ich postępowanie nie może zasługiwać na aprobatę, albowiem tylko pogłębiło ono spiralę długów, w jaką już wcześniej popadli. Z drugiej strony bank udzielający kredytu uczynił to niezwykle pochopnie, tworząc sytuację kuriozalną, gdyż powiększył istniejący u niego kredyt o kwotę kosztów 39.971,56 zł do już niespłaconego kredytu pozwanych, mimo już wtedy istniejącego ryzyka wobec praktycznie jednego tylko źródła utrzymania pozwanych i istnienia innego zadłużenia, o których to okolicznościach – przy zachowaniu minimum należytej staranności wiedział albo powinien był wiedzieć. Pozwana już wówczas bowiem pozostawała w leczeniu i utrzymywała się jedynie z renty, a dochody pozwanego nie były na tyle wysokie, aby pozwalały mu na zaciąganie zobowiązania w takiej wysokości, zwłaszcza przy istnieniu innego jeszcze zadłużenia, które to okoliczności bank powinien był sprawdzić i ewentualnie egzekwować już istniejące zadłużenie zamiast powiększać dług. Sąd Okręgowy uznał, że w niniejszej sprawie zachodzą szczególne okoliczności uzasadniające zastosowanie powołanego wyżej przepisu. Pozwany, po zaciągnięciu pożyczki uległ wypadkowi, w następstwie którego dochody rodziny – już zasadniczo w ocenie sądu nie stanowiące o ich zdolności kredytowej - uległy dodatkowo znacznemu obniżeniu. Okoliczności tej pozwani, zawierając umowę pożyczki, nie mogli przewidzieć. Nie bez znaczenia pozostaje to, że pozwani pożyczkę początkowo starali się spłacać mimo trudności oraz to, że zgodnie z celem umowy przeznaczali ją na spłatę swych zadłużeń, w tym jednego wobec strony powodowej. Uwzględnienie wniosku pozwanych nie będzie stanowiło przy tym rażącego pokrzywdzenia powoda. Pozwani, jak wynika z ich obecnej sytuacji majątkowej są w stanie spłacać zadłużenie kredytowe ratalnie jedynie na poziomie 500 zł miesięcznie, uwzględniając ich miesięczne codzienne i bieżące wydatki na utrzymanie i dochody jakie osiągają. Ustalenie wyższych rat byłoby niecelowe, albowiem brak byłoby możliwości ich egzekwowania, zwłaszcza przy istniejących innych zadłużeniach. Nadto, w ocenie Sądu Okręgowego strona powodowa, udzielając pozwany pożyczki jako podmiot profesjonalny również wzięła na siebie ryzyko straty, z którym to mogła i powinna się liczyć, zwłaszcza w wyżej opisanych realiach sprawy.

O kosztach postępowania Sąd orzekł zgodnie z art. 102 k.p.c., uwzględniając trudną sytuację materialną pozwanych, a w przypadku pozwanej także zdrowotną. Uwzględnił również okoliczności, iż pozwani mimo takiego trudnego położenia starają się stopniowo spłacać swe zadłużenia.

Apelację od powyższego wyroku wniosła strona powodowa, zaskarżając go w punktach II i V i zarzucając naruszenie przepisów postępowania, które miało wpływ na wynik sprawy tj.:

- art. 233§1 k.p.c. w zw. z art. 320 k.p.c. poprzez bezpodstawne przyjęcie, że w niniejszej sprawie zachodzą szczególne przypadki uzasadniające rozłożenie przez Sąd zasądzonej należności na raty, podczas gdy pozwany J. K. (1) jest osobą sprawną, zdolną do pracy i może podjąć pracę, która umożliwi mu spłatę zadłużenia;

- art. 233§1 k.p.c. w zw. z art. 320 k.p.c. poprzez bezpodstawne rozłożenie zasądzonej kwoty na 245 rat co stanowi 24 lata i dwa miesiące, w sytuacji kiedy J. K. (1) na 59 lat, a pozwana E. K. ma 58 lat co powoduje, że spłata zadłużenia nastąpi kiedy pozwani będą mieli odpowiednio 82 i 83 lata, a z doświadczenia życiowego wynika, że największa możliwość osiągnięcia dochodów jest w okresie, w którym otrzymuje się wynagrodzenie z tytułu pracy, a nie w okresie, kiedy przebywa się na emeryturze;

- art. 102 k.p.c. poprzez jego bezpodstawne zastosowanie i przyjęcie, że w niniejszej sprawie zachodzą okoliczności uzasadniające odstąpienie od obciążania pozwanych kosztami mimo przegrania przez nich procesu w całości;

- art. 98 k.p.c. poprzez jego bezzasadne niezastosowanie pomimo, że strona pozwana przegrała niniejszy proces, a powództwo strony powodowej zostało uwzględnione w całości.

W oparciu o powyższe zarzuty strona powodowa wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku w punkcie II poprzez jego uchylenie, a w punkcie V poprzez zasądzenie solidarnie od pozwanych na rzecz powoda kosztów procesu, jak również wniosła o zasądzenie kosztów postępowania za II instancję.

Pozwana E. K. wniosła o oddalenie apelacji oraz o zasądzenie na swoją rzecz od strony powodowej kosztów postępowania apelacyjnego, w tym niepokrytego wynagrodzenia pełnomocnika z urzędu, ewentualnie – o nieobciążanie pozwanej kosztami postępowania apelacyjnego i przyznanie od Skarbu Państwa na rzecz pełnomocnika pozwanej wynagrodzenia za pomoc prawną z urzędu.

Pozwany J. K. (1) wniósł o oddalenie apelacji, nieobciążania pozwanego kosztami postępowania apelacyjnego oraz zasądzenie na rzecz pełnomocnika z urzędu pozwanego nieuiszczonego wynagrodzenia.

Sąd Apelacyjny przyjął za własne ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd I instancji oraz zważył, co następuje:

Apelacja zasługiwała na częściowe uwzględnienie, albowiem za trafne uznać należy podniesione w niej zarzuty dotyczące naruszenia art. 320 k.p.c. Powyższy przepis wprowadza szczególną zasadę wyrokowania dotyczącą przedmiotu orzekania, dając sądowi możliwość wydania orzeczenia zasądzającego roszczenie powoda z uwzględnieniem interesów pozwanego w zakresie czasu wykonania wyroku. W doktrynie i orzecznictwie podkreśla się, że celem powyższego przepisu jest umożliwienie dłużnikowi realizacji wyroku bez potrzeby przeprowadzania egzekucji. Jest to tzw. moratorium sędziowskie, które może mieć miejsce jedynie w wypadkach „szczególnie uzasadnionych” tzn. wyjątkowych, w których natychmiastowe wykonanie wyroku byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. Zazwyczaj okoliczności takie zachodzą w sytuacji, gdy stan majątkowy, zdrowotny, rodzinny powoduje, iż jednorazowe spełnienie świadczenia byłoby niemożliwe lub bardzo utrudnione lub narażałoby pozwanego na niepowetowaną szkodę. Niewątpliwym jest przy tym, że rozważając zastosowanie art. 320 k.p.c. sąd musi brać pod uwagę interesy obu stron, a rozłożenie na raty może mieć miejsce, gdy umożliwi to pozwanemu wywiązanie się ze zobowiązania w możliwym do przyjęcia przez wierzyciela terminie. Uwzględnienie wniosku dłużnika jest racjonalne, w sytuacji, gdy wykaże on, że dysponować będzie środkami umożliwiającymi wykonanie zmodyfikowanego obowiązku w sposób odczuwalny ekonomicznie przez wierzyciela. W przeciwnym razie nie zostanie osiągnięty cel wynikający z art. 320 k.p.c. określony jako należyte zaspokojenie wierzyciela bez prowadzenia postępowania egzekucyjnego.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, w niniejszej sprawie brak podstaw do zastosowania art. 320 k.p.c. pomimo, że sytuacja majątkowa pozwanych jest trudna, a pozwana dodatkowo jest osobą pozostającą od dłuższego czasu w leczeniu z

uwagi na swoją chorobę. Jak wynika z treści sprzeciwu od nakazu zapłaty pozwany J. K. (1) powoływał się na bardzo trudną sytuację materialną, wskazując, że zarabia około 2000zł miesięcznie, z czego pokrywa jedynie koszty niezbędne do przeżycia. Z kolei w piśmie procesowym z dnia 3 stycznia 2019r. pozwany wskazywał, że jego wynagrodzenie zajęte jest przez komornika z tytułu innych zobowiązań i kwota otrzymywana po potrąceniu nie pozwalała nawet na dokonywanie na rzecz strony powodowej wpłat po 500 zł miesięcznie. Z ustaleń faktycznych poczynionych przez Sąd Okręgowy wynika, że dochody pozwanego J. K. (1) wynoszą 1800zł, zaś wysokość renty otrzymywanej przez pozwaną E. K. wynosi 712 zł. Pozwani posiadają ponadto zadłużenie w pięciu instytucjach bankowych, które wynosi około 400 000zł, a w stosunku do pozwanych prowadzona jest egzekucja komornicza. Sytuacja majątkowa pozwanych nie daje zatem żadnych gwarancji, iż deklarowana kwota 500zł rzeczywiście będzie spłacana. Podkreślić przy tym należy, że pozwani nie dokonali żadnej wpłaty na rzecz strony powodowej pomimo, że pozew w niniejszej sprawie wniesiony został w dniu 28 czerwca 2018r., a zaskarżony wyrok – w dniu 5 lutego 2020r. Pozwany nie wykazał również, iż po krótkotrwałym okresie niezdolności do pracy z uwagi na wypadek podjął starania zmierzające do osiągnięcia wyższych dochodów i tym samym zwiększenia możliwości spłaty zadłużenia. Takie zachowanie pozwanych poddaje w wątpliwość sumienne wywiązywanie się z orzeczenia rozkładającego zasądzone świadczenie na raty. Jak wskazano wyżej, Sąd stosując art. 320 k.p.c. winien uwzględniać interesy obu stron, w tym interes wierzyciela przejawiający się w uzyskaniu świadczenia w rozsądnym terminie. Rozłożenie zasądzonej w niniejszej sprawie należności na 245 miesięcznych rat tj. na ponad 20 lat w dużym stopniu pozbawiałoby świadczenie ekonomicznego znaczenia. Zasadnie podnosi apelujący, że pożyczka udzielona została pozwanym w 2015r. na okres 7 lat, a rozłożenie na raty wydłużyłoby ten okres ponad dwukrotnie. Nie mogą skutkować oddaleniem apelacji w tej części argumenty pozwanej, która wskazywała, że umowa zawarta przez strony była rażąco niekorzystana dla pozwanych i przyznawała powodowi uprzywilejowaną pozycję, bowiem nie zawierała postanowień pozwalających na zmianę jej treści w przypadku pogorszenia się sytuacji pozwanych. Pozwani nie kwestionowali zasadności dochodzonego roszczenia, nie podnosili żadnych zarzutów co do zawartej umowy, a dołączone do akt dokumenty, w tym treść umowy z dnia 2 września 2015r. nie dają podstaw do formułowania twierdzeń co do pokrzywdzenia pozwanych. Nietrafna jest także argumentacja pozwanej dotycząca szczególnie niekorzystnej sytuacji dłużników w okresie epidemii koronawirusa. Zauważyć należy, że pozwani zaprzestali spłaty pożyczki na długi okres przed rozpoczęciem pandemii, a zatem to nie pandemia miała wpływ na powstanie zadłużenia. Sąd Apelacyjny nie podziela również zawartej w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku argumentacji, że strona powodowa udzieliła pozwanym przedmiotowej pożyczki pochopnie, powiększając istniejący u niej kredyt o kwotę kosztów 39.971,56zł. W tym zakresie zauważyć należy, że w momencie zawierania umowy pożyczki pozwani uzyskiwali dwukrotnie wyższe dochody, zaś kwota 39.971,56 zł w znacznej części obejmowała odsetki za korzystanie z kapitału, a więc stanowiła formę wynagrodzenia za udzielenie pożyczki. Ponadto, zaciągnięcie pożyczki pozwoliło pozwanym na spłatę dwóch wcześniejszych zobowiązań. Okoliczność, że jedno z nich było zadłużeniem w stosunku do powoda nie ma żadnego znaczenia, skoro pozwani zaakceptowali warunki pożyczki i zdecydowali się na jej zawarcie.

Wobec powyższego, Sąd Apelacyjny, uznając, że w sprawie brak podstaw do zastosowania art. 320 k.p.c. i rozłożenia zasądzonego świadczenia na raty, zmienił zaskarżony wyrok na podstawie art. 386§1 k.p.c. poprzez eliminację punktu II, co w konsekwencji uzasadniało zmianę oznaczenia pozostałych punktów wyroku na odpowiednio „II, III i IV”.

W pozostałej części apelacja podlegała oddaleniu, bowiem brak podstaw do zarzucenia Sądowi Okręgowemu niewłaściwego zastosowania art. 102 k.p.c. i niezastosowania art. 98 k.p.c. W tym zakresie wskazać należy, że procedura orzekania o kosztach postępowania cywilnego została ukształtowana w oparciu o zasadę odpowiedzialności za wynik procesu, w myśl której strona przegrywająca obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi koszty poniesione w związku z celowym dochodzeniem swoich praw lub celową obroną (art. 98 § 1 k.p.c.). Uzupełnieniem powyższej regulacji jest art. 102 k.p.c., w którym ustawodawca przewidział możliwość odstąpienia od reguł ogólnych i odwołania się przy orzekaniu o kosztach procesu do zasad słuszności. Przepis ten, w szczególności uzasadnionych wypadkach, pozwala na odstąpienie od obciążania strony przegrywającej kosztami procesu. Przepis art. 102 k.p.c. nie zawiera katalogu szczególnych wypadków, które uzasadniałyby odstąpienie od obciążania strony przegrywającej kosztami postępowania, pozostawiając konkretyzację tej przesłanki orzecznictwu i nauce prawa. W doktrynie i orzecznictwie utrzymało się stanowisko, w myśl którego z punktu widzenia możliwości zastosowania instytucji przewidzianej w

art. 102 k.p.c. istotne znaczenie ma postawa strony w trakcie postępowania, a także jej sytuacja pozaprosesowa, na którą składa się stan majątkowy, szczególna sytuacja zdrowotna i życiowa, względnie inne wyjątkowe okoliczności. Ocena, czy w danej sprawie zachodzi wypadek szczególnie uzasadniony w rozumieniu art. 102 k.p.c., należy do swobodnego uznania Sądu. W okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy nie można przyjąć, iż odstąpienie przez Sąd Okręgowy na mocy art. 102 k.p.c. od obciążenia pozwanych kosztami procesu nastąpiło z rażącym naruszeniem reguł przewidzianych w tym przepisie. Pozwani nie kwestionowali dochodzonego roszczenia, a ich sytuacja majątkowa jest trudna. Zaprzestanie spłacania zadłużenia na rzecz strony powodowej nastąpiło w okresie, gdy pozwany uległ nagłemu wypadkowi, którego konsekwencją była utrata zarobków na dotychczasowym poziomie. Istotne jest także, że pozwana jest osobą chorą, pozostająca od dłuższego czasu w stałym leczeniu, co uniemożliwia podjęcie przez nią pracy. Wobec powyższego, apelacja w tym zakresie podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 102 k.p.c. Pomimo, że pozwani prawie w całości przegrali spór na etapie postępowania apelacyjnego, co uzasadniałoby obciążenie kosztami, Sąd Apelacyjny uwzględnił wyżej opisaną sytuację pozwanych i odstąpił od obciążania ich również kosztami postępowania apelacyjnego.

O wynagrodzeniu za pomoc prawną udzieloną pozwany z urzędu w postępowaniu apelacyjnym orzeczono jak w pkt 4 i 5 wyroku na podstawie § 4 ust. 1 i 3, 6 oraz § 16 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1714) w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu.

Sędzia Beata Kurdziel